

ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

*Нісіфорова Анастасія
Науковий керівник – доц. Грушко Віктор*

МІЖНАРОДНА ТРУДОВА МІГРАЦІЯ: ПРИЧИНИ, ОСОБЛИВОСТІ, НАСЛІДКИ

Актуальність досліджуваної проблеми. У сучасному світі міжнародні економічні відносини стають більш широкими і різноманітними. Розвиток транспорту та сучасних засобів зв'язку, уніфікація законодавства і відкритість економіки дають змогу вільно переміщати між країнами не тільки товари й послуги, але й фактори виробництва. Одним із таких факторів, що володіє високою мобільністю, є робоча сила. Міжнародна міграція робочої сили є частиною міграційних процесів, які відбуваються у світовому масштабі, вона стає однією з найважливіших форм міжнародних економічних відносин.

Наукова новизна. У статті запропоновано шляхи реалізації міграційної політики держави у контексті сучасної пандемії; використані обґрунтовані підходи до дослідження міграції населення.

Метою цієї статті є дослідження причин, особливості та наслідків міжнародної трудової міграції, яка є найважливішим компонентом глобального розвитку, і водночас є загрозливим викликом міжнародній та національній безпеці.

Стан дослідження проблеми. Дослідженню питань, пов'язаних з міжнародною міграцією робочої сили, присвячені роботи вітчизняних та зарубіжних вчених В.О. Костенко, Е.М. Лібанової, О.А. Грішнєвої, О.А. Малиновської, Г. Биффль, В.І. Мойсей, Н.Г. Мамонтової, О.Р. Овчинникова, І.І. Кукурудза, Т.П. Петрової, О.У. Хомри.

Незважаючи на великий внесок вчених в розробку проблем міграції та зайнятості населення на рубежі ХХ-ХХІ ст., існує ряд дискусійних і невирішених питань, особливо в області трансформаційної політики зайнятості, міграції населення в умовах реформування економіки, впливу міграційних процесів на демографічну ситуацію в країні в цілому. Погляди вчених відрізняються: одні розглядають міграцію як позитивний для національної економіки процес, інші вважають, що міграція робочої сили негативно впливає на економіку країни. Саме тому слід розглянути причини міжнародної міграції робочої сили та звернути увагу на її наслідки, а також розглянути вплив пандемії COVID-19 на міжнародні міграційні процеси.

Викладення основного матеріалу. Міжнародна міграція робочої сили (від лат. migration – рух, переміщення) – це переміщення працездатного населення з однієї країни в іншу в межах світового ринку праці. Це, насамперед, форма руху відносно надлишкового працездатного

населення з одного центру в інший. Причини міграції населення економічного характеру полягають у різному рівні економічного розвитку окремих країн, розходженні в умовах заробітної плати, наявності безробіття в деяких країнах, функціонуванні міжнародних корпорацій, що вивозять робочу силу для роботи в закордонних філіях [4, с. 247].

Глобалізація торгівлі, розвиток транспорту і комунікаційних технологій, демографічна динаміка також виступають стимулами міграційних потоків. Розвиток транспорту і засобів комунікації, певна уніфікація законодавства деякою мірою спрощують процес переміщення населення з однієї країни в іншу, таким чином сприяючи міграційним процесам.

Серед основних факторів, що мають здатність впливати на стан міграційних потоків, виділяють економічні та неекономічні. До економічних факторів відносяться краща заробітна плата, можливість кар'єрного зростання, ефективне використання своїх знань, матеріальне заохочення хорошої роботи. Безпосереднім прямим чинником, що впливає на спрямованість руху робочої сили, є нерівномірний економічний розвиток країн світу, що і визначає найбільш характерний шлях її переміщення з менш розвинутих країн в більш розвинуті країни світу. Причинами економічного характеру, що спонукають до міграції також є кон'юнктурне становище на національному ринку робочої сили, що може характеризуватися високим рівнем безробіття, розбалансованістю між попитом та пропозицією на робочу силу, перевантаження на одне робоче місце, що створює напруженість у суспільстві, відсутність попиту на певні професії, які є затребуваними за кордоном.

До неекономічної групи мотивів відносяться політико-правові, релігійні, етнічні (з'єднання сімей і переїзд на історичну батьківщину), екологічні, освітньо-культурні, психологічні чинники. При цьому слід констатувати, що в більшості випадків основною причиною міграції трудових ресурсів є саме економічний чинник [6, с. 47].

За даними ООН, оцінка кількості міжнародних мігрантів у всьому світі збільшилось за дев'ятнадцять років у період з 2000 по 2019 рік, досягнувши 272 мільйона в 2019 році. У 2000 році цей показник становив 173 млн., в 2005 - 191 млн., у 2010 - 220 млн., в 2015 - 248 млн [1]. У 2020-2021 рр. кількість мігрантів скоротилася у зв'язку з пандемією. Так, кількість українських мігрантів за кордоном у 2019 становила 3,2 млн, у 2020 – близько 3 млн, у 2021 – трохи більше 2,5 млн[5].

Через закриття кордонів і відсутності транспорту деякі мігранти опинилися у важких умовах життя. Пандемія не тільки торкнулася різних типів мігрантів і мандрівників, а й значно обмежила в'їзд і обробку біженців та осіб, які шукають притулку. Державам та міжнародним агентствам слід планувати поступове відродження великомасштабної міграції на основі традиційних сил поштовху і тяжіння, як тільки вакцина COVID-19 стане широко доступною.

Поряд з пандемією і її обмеженнями можливість трудової міграції все ж розширюється. В основному через формування єдиного світового економічного простору, в тому числі інформаційного та транспортного [2, с. 165].

Міжнародна трудова міграція має як позитивні, так і негативні соціально-економічні наслідки. Насамперед, виграють здебільшого самі мігранти, оскільки вони, як правило, направляються в інші країни з метою поліпшення свого становища. Виграють від міграції підприємці, що наймають мігрантів на роботу, оскільки їхні вимоги щодо заробітної плати нижчі, крім того, відсутній профспілковий захист іммігрантів тощо.

Міжнародна трудова міграція дає змогу країні-імпортеру трудових ресурсів економити кошти на підготовці спеціалістів, знижувати витрати на виробництво за рахунок використання дешевої робочої сили, як правило молоді. Країна-експортер трудових ресурсів виграє від трудової міграції, оскільки:

- експорт трудових ресурсів, як і всякий інший експорт, приносить країні певний зиск (у цьому разі це валютні перекази емігрантів своїм сім'ям). Переказані грошові суми, як правило, в банках країни-експортера обмінюються на національну валюту, отже, іноземна валюта залишається в цих банках. Деякі країни від експорту трудових ресурсів отримують майже такі самі за величиною доходи, як і доходи від інших видів експорту, а іноді й більші. До таких країн належать: Йорданія, Пакистан, Єгипет, Індія, Португалія, Туреччина;
- ослаблюється проблема безробіття;
- ротація, тобто повернення на батьківщину одних і еміграція інших громадян, сприяє (з часом) зростанню кваліфікації й досвіду місцевих спеціалістів.

Виграє від міжнародної трудової міграції все світове господарство, оскільки переливання трудових ресурсів поліпшує їхнє використання, що, в свою чергу, сприяє зростанню світового сукупного продукту.

До негативних наслідків міжнародної трудової міграції для країн-імпортерів трудових ресурсів відносять:

- виникнення додаткових проблем, пов'язаних із соціальним захистом іммігрантів;
- поглиблення проблеми пошуку місця роботи для місцевого населення країни-імпортера трудових ресурсів;
- вплив національної валюти за кордон у вигляді переказів;
- втрата висококваліфікованих спеціалістів при репатріації мігрантів, тобто після повернення мігрантів на батьківщину.

Негативні наслідки міжнародної трудової міграції для країн-експортерів трудових ресурсів:

- втрата класних спеціалістів (проблема «відпливу умів»);
- додаткові витрати з бюджету на підготовку нових спеціалістів;
- необхідність пошуку шляхів захисту своїх громадян-мігрантів від дискримінації, особливо щодо нелегальних емігрантів, а також від фізичної та іншої небезпеки, що загрожує їм;
- певний програш підприємців країни-експортера, які втрачають до певної міри можливість мати широкий вибір робочої сили, особливо спеціалістів[3, с. 68].

Висновки. Актуальність міграції робочої сили в наш час набуває все більшого значення. Міжнародна міграція робочої сили має як позитивні, так і негативні наслідки. Це робить необхідним виробити раціональний підхід до розробки, і реалізації дій країн з регулювання міграційних потоків.

В епоху світових ринків праці попит на іноземних робітників як сировину в країнах-імпортерах праці є головним рушієм міжнародної міграції робочої сили. Однак у міжнародну трудову міграцію втягуються не лише безробітні, але й частина працевлаштованого населення. В останньому випадку рушійним мотивом міграції виступає пошук більш вигідних умов праці. Робоча сила переміщується з країн, що мають низький рівень життя і заробітної плати, в країни з вищим рівнем. Національні відмінності заробітної плати є об'єктивною основою трудової міграції.

Для більш ефективного регулювання міграційних потоків необхідно проводити міждержавну міграційну політику. Така політика, на відміну від внутрішньої, включає в себе систему спеціальних заходів, які є більш жорстокими та більш регламентованими, а також законодавчих актів та міжнародних угод по регулюванню міграційних потоків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Департамент ООН з економічних і соціальних питань, 2019. URL: <https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/estimates19.asp> (дата звернення: 14.10.2021).
2. Міжнародна міграція робочої сили. Центр учбової літератури. URL: <https://subject.com.ua/pdf/199.pdf> (дата звернення: 14.10.2021).
3. Петюх В. М. Ринок праці: навч. посібник. Київ: КНЕУ, 1999. 288 с.
4. Смирнов Б.Н. Введення в курс світової економіки: економічна географія зарубіжних країн – навчальний посібник. Москва: КНОРУС, 2008. 341 с.
5. Трудова міграція: скільки українців працювали за кордоном в 2019-2021 роках. Слово і діло. Аналітичний портал. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/03/18/infografika/suspilstvo/trudovamihracziya-skilky-ukrayincziv-pracyuvaly-kordonom-2019-2021-rokax> (дата звернення: 14.10.2021).
6. Ушенко Н.В., Покормяк А.С. Міжнародна міграція робочої сили: причинно-наслідковий аналіз. Інтернаука, № 2, 2018. С. 45 – 49.